

Roczny plan pracy z historii dla klasy II gimnazjum do programu nauczania „Śladami przeszłości”
Wymagania na poszczególne oceny

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Rozdział I: Polska i świat w XII–XIV wieku						
1. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny, przebieg i skutki wypraw krzyżowych • powstanie zakonów rycerskich • krucjaty na terenie Europy • udział książąt piastowskich w krucjatach 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: krucjata, krzyżowcy, Lewant, zakony rycerskie • prawidłowo sytuuje na osi czasu okres wypraw krzyżowych • lokalizuje na mapie Palestynę 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1095 r., 1096 r., 1291 r. • wymienia zakony rycerskie założone podczas krucjat: joannitów, templariuszy i Krzyżaków • wskazuje co najmniej jedną przyczynę oraz jeden skutek wypraw krzyżowych • przedstawia w porządku chronologicznym najważniejsze wydarzenia związane z wyprawami krzyżowymi 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny wypraw krzyżowych i wskazuje ich skutki • wskazuje na mapie Królestwo Jerozolimskie • wyjaśnia specyficzny charakter czwartej krucjaty oraz wymienia skutki zdobycia Bizancjum przez krzyżowców 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zasady funkcjonowania zakonów rycerskich • porównuje uzbrojenie i sposób walki rycerzy europejskich z wyposażeniem oraz taktyką walki saracenów • omawia pozytywne i negatywne skutki wypraw krzyżowych dla Europy i Azji Mniejszej 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje udział książąt piastowskich w wyprawach
2. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> • postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego i podział Polski na dzielnice • odstąpienie od zasady senioratu • rozdrobnienie dzielnicowe i rywalizacja między książętami piastowskimi • skutki rozbicia dzielnicowego • przemiany 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: statut, senior, princeps • wskazuje na mapie dzielnicę senioralną i dzielnicę juniorów • podaje wydarzenie, które rozpoczęło rozbicie dzielnicowe (testament Bolesława Krzywoustego 1138 r.) • określa podstawowe założenia testamentu Bolesława Krzywoustego oraz znaczenie tego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie dzielnice Polski: Małopolskę, Wielkopolskę, Mazowsze, Śląsk, Pomorze Gdańskie, Pomorze Zachodnie • wymienia synów Bolesława Krzywoustego oraz przyznane im ziemie • omawia zasadę senioratu i pryncypatu • omawia przyczyny i skutki konfliktów 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami 1180 r. 1227 r. • omawia przyczyny i skutki odstąpienia od zasady senioratu • wymienia grupy społeczne, które dążyły do przywrócenia jedności państwa polskiego • omawia przemiany gospodarcze na ziemiach polskich – rozwój osadnictwa i rzemiosła, 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje tereny utracone przez książąt piastowskich w czasie rozbicia dzielnicowego, m.in. Pomorze Szczecińskie, ziemię lubuską, drohiczyńską i chełmińską • przedstawia zagadnienie rozbicia dzielnicowego jako zjawiska w rozwoju państwa feudalnego • wyjaśnia przyczyny dążeń zjednoczeniowych poszczególnych grup 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje rozbicie dzielnicowe z procesem rozdrobnienia feudalnego w Europie

	<p>gospodarcze na ziemiach polskich w XIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmiany terytorialne w okresie rozbicia dzielnicowego 	<p>dokumentu</p>	<p>wewnętrznych trwających podczas rozbicia dzielnicowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia najważniejsze przemiany gospodarcze w Polsce w XIII w. 	<p>wydobycie złota, srebra oraz ołowiu, wybudowanie kopalni soli w Bochni i Wieliczce</p>	<p>społecznych</p>	
3. Mongołowie	<ul style="list-style-type: none"> • podboje Czyngis-chana • budowa imperium mongolskiego • podbój Rusi • najazd Tatarów na Polskę • rozpad imperium mongolskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Mongołów • podaje wiek podbojów Czyngis-chana • wymienia co najmniej jeden skutek najazdu tatarskiego na Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i wskazuje na mapie tereny w Europie, które atakowali Tatarzy • przedstawia dokonania postaci: Czyngis-chana, Henryka Pobożnego • podaje rok bitwy pod Legnicą – 1241 • określa przyczyny rozpadu imperium mongolskiego w późniejszych wiekach • poprawnie posługuje się terminami: jarłyk, haracz, chan 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok bitwy nad rzeką Kałką – 1223 i przedstawia skutki tego starcia • opisuje zasady organizacji państwa mongolskiego • wskazuje przyczyny i skutki sukcesów Mongołów • szczegółowo omawia i wyjaśnia znaczenie oraz skutki bitwy pod Legnicą 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia skutki najazdów tatarskich na państwa europejskie • określa przyczyny sukcesów militarnych Mongołów • charakteryzuje stosunek Europejczyków do Mongołów • wyjaśnia pochodzenie określenia <i>Tatarzy</i> 	
4. Sprowadzenie Krzyżaków do Polski	<ul style="list-style-type: none"> • północno-wschodni sąsiedzi Polski w XIII w.: Prusowie i Jaćwingowie • sprowadzenie Krzyżaków do Polski • założenie i rozwój państwa zakonnego • podbój i chrystianizacja Prus • budowa Malborka 	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowo posługuje się terminami: zakon krzyżacki, komtur, wielki mistrz • podaje rok sprowadzenia Krzyżaków do Polski –1226 • wskazuje na mapie tereny państwa krzyżackiego • podaje podstawową przyczynę sprowadzenia Krzyżaków do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rozwój terytorialny państwa zakonnego • wymienia plemiona podbite przez Krzyżaków: Prusów i Jaćwingów • podaje korzyści i zagrożenia wynikające z osiedlenia się Krzyżaków w Prusach • wskazuje na mapie Malbork • charakteryzuje postać Konrada Mazowieckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia genezę powstania zakonu krzyżackiego • wyjaśnia przyczyny sprowadzenia Krzyżaków do Polski • wymienia przyczyny sukcesów militarnych i gospodarczych państwa krzyżackiego • omawia okoliczności zajęcia przez Krzyżaków Pomorza Gdańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia etapy budowy państwa zakonnego • charakteryzuje zamek w Malborku jako przykład średniowiecznej fortyfikacji • wskazuje, jaki wpływ mieli rycerze zakonni na rozwój gospodarczy podbitych ziem polskich • wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>komturia</i> 	
5. Zjednoczenie państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • skutki rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przynajmniej jedną przyczynę 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: starosta, 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje i charakteryzuje etapy 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany gospodarcze 	

	<ul style="list-style-type: none"> tendencje integracyjne wśród książąt piastowskich próby zjednoczenia ziem polskich podejmowane przez książąt śląskich, Przemysła II oraz Waclawa II przejęcie władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja zajęcie Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków początek konfliktu z Krzyżakami – zmagania dyplomatyczne i militarne 	<p>zjednoczenia ziem polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Władysława Łokietka prawidłowo określa wiek wydarzeń, które pojmuje jako proces 	<p>grosz praski</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje lata wydarzeń: koronacja Przemysła II – (1295), Waclawa II (1300), Władysława Łokietka (1320) przedstawia przyczyny podejmowania prób zjednoczenia ziem polskich wymienia książąt piastowskich dążących do połączenia ziem polskich: Henryka Probusa, Przemysła II, Władysława Łokietka omawia znaczenie koronacji Władysława Łokietka w Krakowie dla integracji państwa polskiego opisuje próby odzyskania przez Władysława Łokietka Pomorza Gdańskiego 	<p>jednoczenia ziem polskich na przełomie XIII i XIV w.</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia tereny wchodzące w skład państwa polskiego za panowania Przemysła II, Waclawa II i Władysława Łokietka omawia konflikty państwa polskiego z Krzyżakami i Czechami prezentuje dokonania Władysława Łokietka w procesie jednoczenia ziem polskich przedstawia okoliczności i przebieg bitwy pod Płowcami w 1333 r. 	<p>i administracyjne wprowadzone za panowania Waclawa II</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje przyczyny i przebieg buntu możnowładców pod wodzą wójta Alberta określa rolę Polski na arenie międzynarodowej wyjaśnia znaczenie sojuszy zawartych przez Polskę z Danią i Węgrami 	
6. Państwo Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> odbudowa Królestwa Polskiego za czasów Kazimierza Wielkiego reformy gospodarcze (prawna, skarbowa, monetarna) przeprowadzone przez Kazimierza Wielkiego założenie Akademii Krakowskiej dyplomatyczne rozwiązanie konfliktów z Krzyżakami i Czechami ekspansja terytorialna Polski na tereny Rusi Halickiej 	<ul style="list-style-type: none"> poprawnie posługuje się terminami: przywilej składu, prawo przymusu drogowego, poradne wie, kim był i czym zasłynął Kazimierz Wielki wskazuje na mapie państwo Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> podaje wydarzenia związane z datami: 1335 r., 1343 r., 1364 r., 1370 r. charakteryzuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego określa przyczyny i skutki ekspansji na tereny Rusi Halickiej wymienia reformy gospodarcze wprowadzone przez Kazimierza Wielkiego omawia wkład Kazimierza Wielkiego w umocnienie państwa 	<ul style="list-style-type: none"> podaje lata i omawia związane z nimi wydarzenia: 1366 r. i 1348 r. opisuje działania dyplomatyczne Kazimierza Wielkiego mające na celu zakończenie sporów z Czechami i Krzyżakami omawia reformy wprowadzone przez Kazimierza Wielkiego i ich znaczenie dla unifikacji i rozwoju gospodarczego ziem polskich 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje cele polityki Kazimierza Wielkiego związane z umacnianiem pozycji państwa polskiego charakteryzuje znaczenie podboju Rusi Halickiej dla rozwoju gospodarczego państwa polskiego prezentuje politykę Kazimierza Wielkiego wobec Żydów podaje przykłady miejscowości, w których wybudowano Orle Gniazda 	

	<ul style="list-style-type: none"> • śmierć Kazimierza Wielkiego – koniec dynastii Piastów 		<p>polskiego pod względem politycznym i gospodarczym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rozwój terytorialny państwa Kazimierza Wielkiego 		
7. Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądał piastowski orzeł?	<ul style="list-style-type: none"> • legendy związane z pochodzeniem godła polskiego • najstarsze podobizny orła i związane z nimi kontrowersje • wizerunki orła na monetach książąt piastowskich • rozpowszechnienie znaku orła za czasów Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego • inne symbole, które miały szansę znaleźć się w godle państwa polskiego 				<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najstarsze przekazy źródłowe dotyczące orła jako symbolu państwowego • podaje przykłady źródeł materialnych z wizerunkiem orła, np. monety i pieczęcie • wyjaśnia genezę symbolu orła przedstawioną w kronice Jana Długosza 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia książąt, którzy od połowy XII w. umieszczali na monetach i pieczęciach wizerunek orła białego: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego i Kazimierza Sprawiedliwego • przedstawia inne znaki używane przez władców piastowskich jako symbole państwowe, np. lwa, gryfa, smoka
Rozdział II: Społeczeństwo średniowiecza						
1. System feudalny	<ul style="list-style-type: none"> • społeczeństwo feudalne • podział społeczeństwa na stany • kultura rycerska i dworska • narodziny monarchii stanowej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: senior, wasal, lenno, hołd lenny, system feudalny, stan • określa powiązania tworzące drabinę feudalną społeczeństwa średniowiecznego • wymienia stany: rycerstwo, duchowieństwo, mieszczaństwo i chłopów • przedstawia przebieg hołdu lennego oraz pasowania na rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: suzeren, społeczeństwo stanowe, monarchia patrymonialna • wyjaśnia zasady funkcjonowania systemu feudalnego • omawia pozycję prawną i majątkową stanu rycerskiego • podaje cechy charakterystyczne kultury rycerskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, na czym polegała zasada „Wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” • przedstawia pozycję społeczną duchowieństwa, rycerstwa, chłopów i mieszczan • charakteryzuje monarchię stanową 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia mechanizmy powstania i funkcjonowania systemu feudalnego • na przykładzie państwa polskiego zjednoczonego przez Władysława Łokietka przedstawia cechy monarchii stanowej • omawia różnice pomiędzy monarchią patrymonialną a monarchią stanową 	
2. Życie średniowiecznej wsi	<ul style="list-style-type: none"> • wieś we wczesnym średniowieczu • zmiany w rolnictwie w XIII i XIV w. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: lokacja, sołtys, dwupółowka, trójpółowka • podaje przyczyny rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: ława, wolnizna metoda wypaleniskowa 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia obowiązki i uprawnienia sołtysa i wyjaśnia jego specyficzną rolę w osadzie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia znaczenie kolonizacji wiejskiej dla rozwoju gospodarczego Polski 	

	<ul style="list-style-type: none"> • kolonizacja na prawie niemieckim • lokacja osad wiejskich • życie codzienne mieszkańców średniowiecznej wsi • układ przestrzenny wsi w średniowieczu • pochodzenie nazw miejscowości 	kolonizacji wiejskiej	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wynalazki i ulepszenia w rolnictwie wprowadzone w XII –XIV w. • omawia etapy zakładania wsi na prawie niemieckim • charakteryzuje zajęcia i życie codzienne chłopów w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego trójpolówka była skuteczniejszą metodą uprawy ziemi niż dwupolówka i gospodarka wypaleniskowa 	<p>w XIII–XIV w.</p> <ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy pochodzenie nazw miejscowości, takich jak Środa, Piątek, Wola, Piekary, Kowale • porównuje lokacje na prawie polskim i niemieckim 	
Tajemnice sprzed wieków – Jaka wiedza kryje się w pieczęciach?	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie pieczęci jako źródła historycznego • najstarsze pieczęcie używane przez władców polskich • funkcja pieczęci jako sposobu uwiarygodnienia dokumentu • geneza i znaczenie bulli 				<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę pieczęci jako źródła historycznego • podaje przykłady zastosowania pieczęci majestatycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy znaczenie symboli przedstawianych na pieczęciach • określa czas powstania najstarszych pieczęci używanych przez władców polskich • wyjaśnia znaczenie badań archeologicznych dla datowania oraz analizy średniowiecznych pieczęci
3. Średniowieczne miasto i jego mieszkańcy	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój miast w średniowiecznej Europie • układ przestrzenny miasta w średniowieczu • struktura organizacji rzemieślniczej – cechu • życie codzienne w średniowiecznym mieście 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: patrycjat, pospólstwo, plebs, rada miejska, burmistrz, ława, cech, czeladnik • wymienia warstwy społeczne w miastach średniowiecznych • przedstawia warunki życia codziennego w średniowiecznym mieście 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, na czym polegała lokacja miasta na prawie magdeburskim • wyjaśnia, jakie funkcje pełniły w średniowiecznym mieście: ratusz, pręgierz, rynek, targowisko, mury • podaje elementy obronne średniowiecznego miasta • określa rolę miast w polityce i gospodarce państw europejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje życie codzienne mieszczan o różnym statusie społecznym • omawia kompetencje wójta, rady miejskiej i burmistrza 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznaczało powiedzenie: „Powietrze miejskie czyni wolnym” • porównuje rolę i znaczenie miast polskich i europejskich w średniowieczu • charakteryzuje znaczenie hanzy bałtyckiej dla tego regionu 	

4. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • zróżnicowanie stanu duchownego • zakony benedyktynów i cystersów oraz ich rola w społeczeństwie średniowiecznym • wpływ Kościoła na średniowieczną kulturę • założenie zakonów żebraczych • ruchy heretyckie funkcjonujące w średniowieczu • kryzys papieżstwa i niewola awiniońska • sobór w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: duchowieństwo, benedyktyni, cystersi, ruchy heretyckie, inkwizycja, zakony żebracze • wskazuje na mapie najpopularniejsze w średniowieczu miejsca pielgrzymek – Rzym i Santiago de Compostela • wyjaśnia wyrażenie „benedyktyńska praca” 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata soboru w Konstancji: 1414–1418 • przedstawia dokonania postaci: św. Benedykta z Nursji, św. Franciszka z Asyżu, św. Dominika Guzmána • wymienia średniowieczne ruchy heretyckie: waldensów i albigensów • określa rolę Kościoła w rozwoju państw europejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • określa przyczyny i skutki utworzenia zakonów żebraczych oraz ich znaczenie • uzasadnia, dlaczego działalność ruchów heretyckich wywołała sprzeciw Kościoła • charakteryzuje poglądy wyznawane przez albigensów i waldensów • wymienia najstarsze ośrodki zakonne na ziemiach polskich • wskazuje na mapie tereny europejskie, na których organizowano w średniowieczu krucjaty 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sytuację materialną duchowieństwa w średniowieczu i wskazuje źródła majątku Kościoła • wyjaśnia wpływ zakonów na gospodarkę i kulturę w społeczeństwie średniowiecznym • porównuje zakony żebracze z zakonami rycerskimi oraz tłumaczy ich rolę 	
5. Kultura i nauka wieków średnich	<ul style="list-style-type: none"> • uniwersalny charakter kultury średniowiecznej • średniowieczne wzorce osobowe: asceta, rycerz, władca • rola łaciny jako międzynarodowego języka dyplomacji, nauki i kultury • edukacja i uniwersytety w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: uniwersytet, scholastyka, sztuki wyzwolone • wymienia średniowieczne wzorce osobowe: ascety, rycerza, władcy • określa obszary kultury, na które miał wpływ Kościół 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania św. Tomasza z Akwinu • wyjaśnia, dlaczego kultura średniowiecza określana jest mianem uniwersalnej • omawia znaczenie łaciny w średniowiecznej Europie • wskazuje wpływ Kościoła na rozwój architektury i sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje średniowieczne wzorce osobowe • przedstawia postacie, które w kulturze europejskiej uznaje się za wzorce: Szymona Słupnika, Rolanda, Karola Wielkiego • omawia cechy charakterystyczne kultury rycerskiej, dworskiej i ludowej 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę kobiet w średniowieczu na przykładzie Eleonory Akwitańskiej i Jadwigi Śląskiej • wymienia pierwsze europejskie uniwersytety i omawia ich rolę dla rozwoju nauki w średniowieczu • ocenia znaczenie działalności ojców Kościoła i św. Tomasza z Akwinu 	
6. W cieniu kościołów i zamków	<ul style="list-style-type: none"> • architektura średniowiecznej Europy • cechy charakterystyczne architektury, malarstwa i rzeźby w stylu romańskim oraz gotyckim • sztuka polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe zabytki romańskie i gotyckie na ziemiach polskich, w tym w swoim regionie • wymienia cechy charakterystyczne dla stylu romańskiego i gotyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: portal, prezbiterium, przypora, inicjał, miniatura, <i>Biblia pauperum</i> • posługując się mapą wskazuje miejsca najświetniejszych zabytków architektury 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje styl romański ze stylem gotyckim i wymienia ich cechy charakterystyczne • wskazuje na mapie państwa, w których znajduje się najwięcej zabytków romańskich i gotyckich 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia genezę architektury romańskiej • omawia znaczenie <i>Biblia pauperum</i> dla upowszechniania zasad religii chrześcijańskiej • tłumaczy, dlaczego polskie budownictwo w stylu romańskim nie 	

	średniowiecza • średniowieczna rzeźba i zdobnictwo		romańskiej i gotyckiej • wyjaśnia, w jaki sposób kopiowano i ozdabiano księgi w średniowieczu	• podaje przykłady średniowiecznych budowli świeckich • tłumaczy rolę Kościoła w rozwoju architektury i sztuki średniowiecznej	rozwinęło się w tak wysokim stopniu jak w Europie Zachodniej	
Tajemnice sprzed wieków – O czym opowiadają średniowieczne katedry ?	• symbolika średniowiecznych katedr • katedra w Chartres				• wyjaśnia symbolikę średniowiecznych katedr • wskazuje cechy stylu gotyckiego na przykładzie katedry w Chartres	
Rozdział III: U schyłku średniowiecza						
1. Unia Polski z Litwą	• panowanie Andegawenów w Polsce • przywilej koszycki • sytuacja na Litwie przed zawarciem unii z Polską • unia polsko-litewska w Krewie • znaczenie chrystianizacji Litwy na arenie międzynarodowej • unia w Wilnie i Horodle	• poprawnie posługuje się terminami: przywilej, unia, unia personalna, bojarzy • wymienia postanowienia unii w Krewie i Horodle • wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Litewskie, państwo zakonu krzyżackiego, Węgry	• wymienia wydarzenia związane z latami: 1374 r., 1385 r., 1401 r., 1413 r. • przedstawia dokonania postaci: Mendoga, Ludwika Andegaweńskiego, Giedymina, Jadwigi, Władysława Jagiełły, Witolda • na podstawie drzewa genealogicznego wskazuje pokrewieństwo między Piastami, Andegawenami i Jagiellonami • podaje przyczyny i skutki wstąpienia Władysława Jagiełły na tron polski	• omawia okoliczności wstąpienia na polski tron Ludwika Andegaweńskiego • opisuje okoliczności zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie • wyjaśnia, dlaczego unia polsko-litewska była odnawiana w Wilnie w 1401 r. i w Horodle w 1413 r. • wskazuje korzyści i zagrożenia wynikające z zawarcia unii polsko-litewskiej	• charakteryzuje sytuację Polski i Litwy w drugiej połowie XIV w. • przedstawia rozwój terytorialny i polityczny państwa litewskiego w XIII i XIV w. • ocenia panowanie Jadwigi i Władysława Jagiełły • opisuje skutki unii w Krewie dla sytuacji międzynarodowej Litwy	• ocenia znaczenie unii polsko-litewskiej na tle sytuacji międzynarodowej w Europie • porównuje unię polsko-litewską z innymi funkcjonującymi wówczas w Europie (np. unia kalmarska)
2. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	• przyczyny wybuchu wielkiej wojny z zakonem krzyżackim • bitwa pod Grunwaldem i jej znaczenie • pokój toruński	• wyjaśnia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim • podaje wydarzenia związane z latami: 15 lipca 1410 r., 1411 r., 1414–1418 • wymienia postanowienia	• przedstawia dokonania postaci: Ulricha von Jungingena, Zawiszy Czarnego, Mikołaja Trąby, Pawła Włodkowica • wskazuje na mapie	• przedstawia przebieg działań wojennych w czasie wielkiej wojny z zakonem w latach 1409–1411 • omawia przebieg bitwy pod Grunwaldem	• charakteryzuje sytuację państwa polsko-litewskiego na przełomie XIV i XV w. • opisuje uzbrojenie lekkiej jazdy litewskiej biorącej udział w bitwie pod Grunwaldem	• wymienia podstawowe elementy uzbrojenia rycerzy z początku XV w.

	<p>z 1411 r. i skutki wielkiej wojny z Krzyżakami</p> <ul style="list-style-type: none"> • rola konfliktu polsko-krzyżackiego na arenie międzynarodowej • postanowienia soboru w Konstancji 	<p>pokoju toruńskiego z 1411 r.</p>	<p>Czerwińsk, Grunwald, Malbork, Toruń</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia skutki wielkiej wojny z Krzyżakami • omawia udział Polaków na soborze w Konstancji 		<ul style="list-style-type: none"> • ocenia udział Pawła Włodkowica w obradach soboru w Konstancji • wymienia najważniejsze tezy przedstawione przez Pawła Włodkowica na soborze 	
<p>Tajemnice sprzed wieków – Jaką bitwę namalował Jan Matejko?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • okoliczności powstania obrazu Jana Matejki „Bitwa pod Grunwaldem” • ukryte znaczenie i symbolika obrazu • losy dzieła w czasie II wojny światowej 				<ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności powstania obrazu „Bitwa pod Grunwaldem” • opisuje przedstawione na obrazie sceny pod względem zgodności z prawdą historyczną 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje symboliczne znaczenie dzieła • wyjaśnia, dlaczego Niemcom w czasie II wojny światowej zależało na zniszczeniu „Bitwy pod Grunwaldem” • ocenia postawę profesora Władysława Woydy i jego wkład w ocalenie obrazu
<p>3. Europa Zachodnia w XIV i XV wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • epidemia dżumy w XIV w. • przyczyny, najważniejsze wydarzenia i skutki wojny stuletniej • ruchy heretyckie i ich przedstawiciele • powstania ludowe • wprowadzenie broni palnej i wzrost znaczenia armii zaciężnej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1337–1453 – wojna stuletnia • tłumaczy pojęcie „czarna śmierć” • wskazuje na mapie państwa biorące udział w wojnie stuletniej • przedstawia co najmniej jedną przyczynę i jeden skutek wojny stuletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Joanny d’Arc, Jana Husa, Johna Balla, Johna Wicklefa, Jana Žižki • podaje niektóre skutki epidemii dżumy w XIV w. • wymienia powstania ludowe, które wybuchły na terenie Francji i Anglii w XIV i XV w. • wyjaśnia skutki wprowadzenia broni palnej i armii zaciężnej • omawia główne założenia husytyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie główne kierunki rozprzestrzeniania się „czarnej śmierci” • omawia skutki epidemii dżumy • wymienia przyczyny i następstwa wojny stuletniej • wskazuje na mapie tereny, na których toczyły się walki podczas wojny stuletniej oraz buntów chłopskich 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny wystąpień ludowych na terenie Francji i Anglii w XIV i XV w. • charakteryzuje nowe techniki walki wprowadzone w XV w.: zastosowanie broni palnej, walka taborem, uformowanie armii zaciężnej • przedstawia przyczyny i przebieg powstania husytów w Czechach • wyjaśnia, dlaczego Jana Husa spalono na stosie 	<ul style="list-style-type: none"> • określa wpływ husytyzmu dla rozwoju Europy •

<p>4. Nowe potęgi w Europie Wschodniej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój terytorialny Polski i Litwy • wzrost znaczenia Moskwy • ekspansja imperium osmańskiego w Europie • bitwa pod Warną • upadek Konstantynopola 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1444 r. – bitwa pod Warną, 1453 r. – zdobycie Konstantynopola • poprawnie posługuje się terminami: sułtan, janczarzy, car • wskazuje na mapie: imperium osmańskie, Konstantynopol, Warnę, Wielkie Księstwo Moskiewskie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Władysława III Warneńczyka, Jana Hunyadyego, Dymitra Dońskiego, Iwana III Srogiego, Iwana IV Groźnego • wyjaśnia skutki zdobycia Konstantynopola przez Turków • określa rolę rozwoju państwa moskiewskiego dla tego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki, które decydowały o sile militarnej imperium tureckiego • wskazuje na mapie kolejne ziemie podbijane przez Turków w Europie • omawia przebieg bitwy pod Warną 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje oddziały janczarów z oddziałami piechoty europejskiej • uzasadnia, dlaczego upadek Konstantynopola jest uznawany za jedną z granicznych dat średniowiecza • wyjaśnia, z jakiego powodu po klęsce Konstantynopola wyznawcy prawosławia zaczęli nazywać Moskwę trzecim Rzymem • ocenia konsekwencje, jakie miały dla Polski i Litwy powstanie imperium osmańskiego oraz zjednoczenie ziem ruskich 	
<p>5. Wojna trzynastoletnia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie powstania Związku Jaszczurczego i Związku Pruskiego • przyczyny wybuchu wojny trzynastoletniej • przebieg działań wojennych w latach 1454–1466 • postanowienia drugiego pokoju toruńskiego • skutki wojny trzynastoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • określa ramy czasowe wojny trzynastoletniej • wskazuje podstawową przyczynę wybuchu konfliktu • poprawnie posługuje się terminem stan szlachecki • wskazuje na mapie ziemie przyłączone do Polski w wyniku podpisania drugiego pokoju toruńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • zna wydarzenia związane z latami: 1440 r., 1454 r., 1462 r., 1466 r. • przedstawia dokonania postaci: Jana Bażyńskiego, Piotra Dunina, Kazimierza Jagiellończyka • wymienia przyczyny i skutki wojny trzynastoletniej • omawia znaczenie armii zaciężnej w wojnie trzynastoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia poszczególne etapy wojny trzynastoletniej • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew wojny trzynastoletniej • podaje nazwy ziem odzyskanych przez Królestwo Polskie na mocy pokoju toruńskiego z 1466 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego szlachta i mieszczaństwo mieszkające w Prusach dążyli do przyłączenia ich ziem do Polski • porównuje działania wielkiej wojny z zakonem prowadzonej przez Władysława Jagiełłę do działań zbrojnych prowadzonych podczas wojny trzynastoletniej • omawia zmiany, które zaszły w sytuacji międzynarodowej Polski po wojnie trzynastoletniej • ocenia znaczenie przywilejów nadanych w czasie wojny trzynastoletniej stanowi szlacheckiemu 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie wydarzeń wojny trzynastoletniej na tle sytuacji politycznej i społecznej ówczesnej Europy

Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądały działania średniowiecznych szpiegów?	<ul style="list-style-type: none"> • działalność średniowiecznych szpiegów • polscy i krzyżacy szpiegdy w średniowieczu • sposób szyfrowania wiadomości 				<ul style="list-style-type: none"> • omawia główne zadania średniowiecznych szpiegów • charakteryzuje średniowieczne sposoby szyfrowania wiadomości • wyjaśnia, jak werbowano i wynagradzano szpiegów w średniowieczu • wymienia najślynniejszych szpiegów polskich i krzyżackich 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak werbowano i wynagradzano szpiegów w średniowieczu • wymienia najślynniejszych szpiegów polskich i krzyżackich
6. Kultura późnego średniowiecza w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • rozkwit kultury polskiej w XIV i XV w. • wybitni polscy uczeni średniowiecza i ich dokonania • najważniejsze osiągnięcia polskiej architektury i sztuki gotyckiej • twórczość rzeźbiarska Wita Stwosza 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najślynniejsze przykłady sztuki gotyckiej w Polsce: m.in. ołtarz Wita Stwosza, Bazylikę Mariacką w Gdańsku, Barbakan w Krakowie, ratusz w Toruniu • wie, kim był i czym zasłynął Wit Stwosz oraz Mikołaj Kopernik 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Wita Stwosza, Marcina Króla, Wojciecha z Brudzewa, Mikołaja Kopernika, Pawła Włodkowica, Jana Ostroroga • omawia znaczenie odnowienia Akademii Krakowskiej w 1400 r. • wyjaśnia, dlaczego okres panowania Kazimierza Jagiellończyka nazywany jest złotą jesienią polskiego średniowiecza • potrafi wymienić przykłady budowli w stylu gotyckim w swoim regionie 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie tereny, na których powstało najwięcej budowli w stylu gotyckim • porównuje rozwój kultury polskiej z kulturą europejską • wyjaśnia na czym polega specyfika sztuki i literatury polskiej omawianego okresu • wymienia czas powstania oraz twórców znanych w regionie budowli i dzieł z okresu późnego średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy charakterystyczne rzeźby średniowiecznej na przykładzie piety i Pięknej Madonny • wyjaśnia, na czym polega wartość historyczna i kulturowa ołtarza Wita Stwosza • omawia dokonania sławnych absolwentów Akademii Krakowskiej • samodzielnie dociera do informacji dotyczących kultury późnego średniowiecza w swoim regionie (np. przy realizacji projektu) 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje osiągnięcia kultury późnego średniowiecza w swoim regionie na tle kultury polskiej i europejskiej
Rozdział IV: Narodziny nowożytnego świata						
1. Cywilizacje Ameryki	<ul style="list-style-type: none"> • cywilizacje Ameryki prekolumbijskiej • osiągnięcia naukowo-techniczne oraz sztuka Olmeków, Majów, Azteków i Inków 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie tereny zamieszkałe przez Azteków, Majów i Inków • wymienia najważniejsze ośrodki cywilizacyjne rdzennych mieszkańców Ameryki • wskazuje podstawowe 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze osiągnięcia techniczne cywilizacji prekolumbijskich 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje poziom rozwoju cywilizacji prekolumbijskich z cywilizacją Europejczyków • wskazuje cechy charakterystyczne sztuki prekolumbijskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego Majowie są określanymi przez niektórych uczonych Grekami Ameryki 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia funkcjonowanie poczty i sieci dróg w państwie Inków • przedstawia system wierzeń Azteków

		osiągnięcia cywilizacyjne kultur prekolumbijskich				
2. Wielkie odkrycia geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój nauki i techniki w Europie w XV w. • sytuacja gospodarcza i społeczna na kontynencie europejskim w XV w. • utrudnienia w handlu z krajami Dalekiego Wschodu • poszukiwanie morskiej drogi do Indii • odkrycia żeglarzy portugalskich • nawiązanie przez Europejczyków bezpośrednich kontaktów handlowych z Afryką i Indiami • wyprawa Krzysztofa Kolumba i znaczenie odkrycia Ameryki • wyprawa Ferdynanda Magellana dookoła świata • układ w Tordesillas 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1492 r., 1498 r., 1519–22 r. • wymienia nazwiska głównych odkrywców z XV i XVI w. • wskazuje na mapie szlaki wypraw najważniejszych odkrywców – Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Henryka Żeglarza, Bartłomieja Diaza, Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana • poprawnie posługuje się terminami: astrolabium, karawela, kompas, busola • wymienia co najmniej dwie przyczyny wielkich odkryć geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg wypraw wielkich odkrywców: Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana • wyjaśnia, dlaczego Hiszpania i Portugalia miały największy udział w wielkich odkryciach geograficznych • przedstawia dokonania postaci: Ameriga Vespucciego, Paola Toscanellego • szczegółowo omawia przyczyny wielkich odkryć geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zasługi, jakie mieli dla rozwoju żeglarstwa Henryk Żeglarz, Ferdynand Aragoński i Izabela Kastylijska • omawia postanowienia traktatu w Tordesillas i jego skutki • charakteryzuje organizację wypraw odkrywczych oraz zasady organizacji kolonii • ocenia, jaki wpływ na odkrycia geograficzne miał rozwój kartografii i nawigacji 	
3. Skutki wielkich odkryć	<ul style="list-style-type: none"> • podbój Ameryki przez konkwistadorów • zagłada Indian • zniszczenie dorobku kulturalnego ludów Ameryki • wzajemne wpływy cywilizacyjne pomiędzy Europą a nowo odkrytym kontynentem • skutki odkryć geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminem: konkwistador • wymienia skutki odkryć geograficznych dla rdzennych mieszkańców Ameryki • wskazuje wpływ odkryć na rozwój Europy nowożytnej 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia dokonania postaci: Ferdynanda Corteza, Francisca Pizarra, Montezumy, Atahualpy • przedstawia następstwa odkryć geograficznych dla gospodarki Europy • wskazuje na mapie szlaki handlowe tworzące tzw. złoty trójkąt • posługuje się pojęciami: rewolucja cen, dualizm 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy podboju państwa Azteków i Inków • wyjaśnia przyczyny powstania kolonii w Ameryce • wskazuje na mapie tereny zajęte przez Hiszpanów i Portugalczyków 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wymianę handlową pomiędzy Ameryką, Europą i Afryką na szlaku tzw. złotego trójkąta • podaje przyczyny zmniejszenia się liczby rdzennych mieszkańców Ameryki w XVI w. • omawia funkcjonowanie europejskich kolonii w Ameryce 	

			ekonomiczny			
4. Gospodarka w epoce kolonialnej	<ul style="list-style-type: none"> • zmiany w gospodarce europejskiej wywołane odkryciami geograficznymi • nowe środki płatnicze – weksle i banknoty • kompanie handlowe i ich rola w XVII i na początku XVIII w. • powstanie nowych form produkcji: praca nakładcza i manufaktura • początki gospodarki kapitalistycznej • niewolnictwo i jego rola w gospodarce kolonialnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim byli korsarze • omawia model dualizmu w rozwoju gospodarczym • poprawnie posługuje się terminami: kompania handlowa, praca nakładcza, manufaktura, kapitalizm 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze zmiany gospodarcze spowodowane odkryciami geograficznymi, m.in.: rozwój handlu, zwiększenie produkcji, zmiany w rolnictwie • tłumaczy, na czym polegała praca nakładcza • omawia znaczenie założenia kompanii handlowych dla rozwoju wymiany towarowej między Europą a Afryką, Azją i Ameryką 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany, jakie zaszły w handlu w wyniku odkryć geograficznych • charakteryzuje podział gospodarczy kontynentu europejskiego: państwa na zachód od Łaby specjalizujące się w handlu i rzemiośle, państwa na wschód od Łaby – zdominowane przez rolnictwo • wyjaśnia przyczyny wprowadzenia pracy nakładczej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zmiany w rolnictwie spowodowane wzrostem wymiany handlowej • wymienia korzyści, jakie niosło za sobą wprowadzenie do użytku weksli i banknotów • tłumaczy znaczenie określenia, że gospodarka \w epoce kolonialnej zaczęła mieć charakter globalny 	
5. Kultura odrodzenia w Europie	<ul style="list-style-type: none"> • idea humanizmu i nawiązania do antyku • wynalazek druku i jego wpływ na rozpowszechnienie się idei odrodzenia • rola Włoch w powstaniu i rozwoju renesansu • główne ośrodki odrodzenia w Europie • działalność i osiągnięcia Leonarda da Vinci • przedstawiciele renesansu: Michał Anioł i Erazm z Rotterdamu • zmiany w nauce i technice w okresie odrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najsłynniejsze postacie odrodzenia: Mikołaja Kopernika, Leonarda da Vinci, Michała Anioła i Galileusza • poprawnie posługuje się terminami: mecenas, renesans, odrodzenie, humanizm • określa, w którym państwie narodził się renesans • wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansu 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Mikołaja Kopernika, Leonarda da Vinci, Galileusza, Giordana Bruna, Michała Anioła, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga • tłumaczy znaczenie wynaleźnia druku dla rozwoju renesansowej nauki • podaje przykłady dzieł artystów epoki odrodzenia • podaje przykłady inspiracji sztuką antyczną w architekturze i dziełach renesansowych artystów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia sens stwierdzenia: „Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce” • podaje tytuły najsłynniejszych dzieł włoskiego renesansu • wymienia najsłynniejszych mecenasów włoskiego odrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę uniwersytetów w rozwoju nauki w odrodzeniu • tłumaczy, na czym polegał mecenat • wskazuje podobieństwa oraz różnice pomiędzy sztuką średniowiecza i renesansu • charakteryzuje humanizm jako nowy nurt w filozofii i kulturze 	

6. Nowe wyznania w Europie	<ul style="list-style-type: none"> • Kościół na początku XVI w. • przyczyny reformacji • główne nurty ruchu reformacyjnego i ich twórcy • anglikanizm – przyczyny i przebieg reformacji w Anglii • przebieg ruchu reformacyjnego – dysputy, prześladowania i wojny religijne 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenie i znaczenie roku 1517 • określa, kim był i czym zasłynął Marcin Luter i Jan Kalwin • prawidłowo stosuje pojęcia: odpust, protestantyzm 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia wydarzenia związane z latami: 1534 r., 1536 r., 1555 r. • podaje główne tezy głoszone przez Marcina Lutra i Jana Kalwina • poprawnie posługuje się terminami: symonia, nepotyzm, reformacja, luteranizm, kalwinizm, arianie • wymienia główne przyczyny i skutki reformacji • prezentuje główne nurty ruchu reformacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie państwa, w których reformacja miała największy zasięg • przedstawia dokonania postaci: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII • charakteryzuje wyznania protestanckie: luteranizm, kalwinizm, anglikanizm • przedstawia gospodarcze skutki ruchu reformacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim byli arianie • omawia organizację kościołów protestanckich • tłumaczy znaczenie zasady „czyj kraj, tego religia” • określa jego dalekosiężne skutki • ocenia, jaki wpływ na rozpowszechnienie idei reformacji miało wynalezienie druku 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega wpływ reformacji na umocnienie władzy państwowej w niektórych krajach protestanckich (np. Prusy Książęce, Szwecja)
7. Kонтрреформacja	<ul style="list-style-type: none"> • postanowienia soboru trydenckiego • cele i sposób działania jezuitów • zmiany w Kościele katolickim • wojna trzydziestoletnia 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok zwołania soboru trydenckiego – 1545 • wymienia podstawowe założenia kontrreformacji • wymienia przynajmniej dwie zmiany wprowadzone w Kościele katolickim w wyniku soboru trydenckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: inkwizycja, indeks ksiąg zakazanych, jezuita, nuncjusz, kongregacja • omawia główne zasady działalności zakonu jezuitów • porównuje wnętrze zboru protestanckiego z wystrojem Kościoła katolickiego • wymienia zmiany wprowadzone w Kościele katolickim w wyniku soboru trydenckiego • przedstawia przyczyny i skutki wojny trzydziestoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje sytuację w Kościele katolickim w XVI w. • wymienia zadania inkwizycji w walce z reformacją • wyjaśnia, w jakim celu sporządzono indeks ksiąg zakazanych • przedstawia postać Ignacego Loyoli 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia reformy wprowadzone w Kościele katolickim po soborze trydenckim • charakteryzuje ideologiczne założenia wystroju wnętrza zboru protestanckiego i kościoła katolickiego • ocenia rolę jezuitów w walce z reformacją • omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny trzydziestoletniej 	<ul style="list-style-type: none"> • zna pojęcie reforma katolicka, potrafi wyjaśnić różnicę pomiędzy pojęciami: kontrreformacja i reforma katolicka
Rozdział V: Rzeczpospolita w XVI wieku						
1. Początki demokracji szlacheckiej	<ul style="list-style-type: none"> • przywileje szlacheckie • ekonomiczne podstawy demokracji szlacheckiej 	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowo stosuje pojęcia: magnateria i szlachta średnia, sejm walny, sejmiki, poseł, przywilej 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: szlachta zagrodowa, gołota, senat, instrukcje poselskie, izba 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: konstytucje sejmowe, podskarbi, kanclerz, sejm walny 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie przywilejów szlacheckich • omawia pozycję gospodarczą i polityczną 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje ustrój Rzeczpospolitej XVI w. do ustrojów innych krajów europejskich

	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> • instytucje demokracji szlacheckiej – sejm walny i sejmiki • reformy związane z ruchem egzekucyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym była egzekucja praw i dóbr • wymienia trzy stany sejmujące 	<p>poselska, marszałek, <i>veto</i>, hetman, ruch egzekucyjny, królewskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze przywileje szlacheckie • charakteryzuje różnorodność stanu szlacheckiego • przedstawia etapy kształtowania się ustroju demokracji szlacheckiej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia genezę stanu szlacheckiego • wyjaśnia zasady działalności ruchu egzekucyjnego • przedstawia funkcjonowanie sejm walnego • wyjaśnia, czym było wojsko kwarciane 	<p>szlachty polskiej w XVI w.</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje sytuację polityczną i majątkową średniej szlachty z pozycją góloty • charakteryzuje przebieg obrad sejmiku szlacheckiego 	
Tajemnice sprzed wieków – Jak obradowano na sejmikach i sejmach?	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie sejmików i sejm walnego • przebieg obrad sejmików ziemskich • uczestnictwo przedstawicieli sejmików w roli posłów na sejmie walnym • miejsca zwoływania sejmów 				<ul style="list-style-type: none"> • ocenia stosunek szlachty do udziału w sejmikach ziemskich i sejmie walnym • tłumaczy, dlaczego sejmiki odbywały się najczęściej w kościołach • omawia sposób głosowania na posłów podczas obrad sejmiku ziemskiego • przedstawia zastosowanie rugów poselskich 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia miejsca obrad sejm walnego • uzasadnia przyczynę określonej lokalizacji • wyjaśnia, dlaczego szlachta uważała, że ustrój Rzeczypospolitej jest doskonały
2. Rozwój gospodarczy Polski	<ul style="list-style-type: none"> • zasady funkcjonowania folwarku pańszczyźnianego • życie codzienne mieszkańców polskiej wsi w XVI–XVIII w. • rola Gdańska w rozwoju gospodarczym Królestwa Polskiego w XVI w. • zmiany w handlu europejskim w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: folwark, pańszczyzna • wskazuje na mapie główne ośrodki handlowe na ziemiach polskich • określa rolę Gdańska w rozwoju handlu morskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia produkty eksportowane z Polski w XV–XVII w. • podaje nazwy towarów importowanych do Polski w XV–XVII w. • wyjaśnia znaczenie Gdańska dla wymiany towarowej między Polską a Europą Zachodnią • omawia funkcjonowanie folwarku pańszczyźnianego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny rozwoju folwarków pańszczyźnianych • charakteryzuje pozycję gospodarczą Gdańska oraz jego mieszkańców w XVI–XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wpływ rozwoju gospodarczego Polski w XVI w. na poziom życia poszczególnych grup społecznych • omawia propozycje reform społeczno-gospodarczych Jana z Ludziska oraz arian 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje drogi rozwoju Europy Wschodniej i Europy Zachodniej • dostrzegając genezę współczesnych różnic w rozwoju gospodarczym Europy wschodniej i zachodniej w XVI w.

3. Czasy Zygmunta Starego	<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie unii polsko-litewskiej w czasach Jagiellonów • polityka dynastyczna Jagiellonów • panowanie Zygmunta Starego • przyczyny i znaczenie hołdu pruskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie państwa, w których na przełomie XV i XVI w. władzę sprawowali Jagiellonowie • lokalizuje na mapie kraje, z którymi Rzeczpospolita prowadziła wojny za panowania Zygmunta Starego • podaje najważniejsze wydarzenia z wojny z Moskwą i z zakonem krzyżackim 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1515 r., 1525 r. • charakteryzuje sytuację międzynarodową Polski za panowania Zygmunta Starego • wyjaśnia przyczyny i przebieg ostatniego konfliktu zbrojnego z zakonem krzyżackim 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie ziemie utracone w XVI w. przez Wielkie Księstwo Litewskie na rzecz Moskwy • wyjaśnia przyczyny podpisania porozumienia jagiellońsko-habsburskiego w Wiedniu • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfliktu z Moskwą 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie hołdu pruskiego dla sytuacji międzynarodowej Polski • ocenia wpływ rządów Zygmunta Starego na umocnienie międzynarodowej pozycji państwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje bilansu rządów Zygmunta Starego na szerokim tle sytuacji międzynarodowej
4. Rzeczpospolita Obojga Narodów	<ul style="list-style-type: none"> • panowanie Zygmunta Augusta • pierwsza wojna o Inflanty i jej następstwa • początki polskiej floty • unia polsko-litewska w Lublinie • powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów • skutki unii lubelskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: unia realna i unia personalna • wymienia postanowienia unii lubelskiej • lokalizuje na mapie tereny Wielkiego Księstwa Litewskiego i ziemie Korony 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1563–1570, 1569, 1572 • wyjaśnia przyczyny i skutki zawarcia unii w Lublinie • wskazuje na mapie Carstwo Rosyjskie, ziemie włączone na mocy unii lubelskiej do Korony 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki wojny o Inflanty • określa konsekwencje zawarcia unii lubelskiej • przedstawia stanowisko zwolenników unii realnej Polski i Litwy • podaje argumenty przeciwników zawarcia unii polsko-litewskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ustrój, podział administracyjny, obszar oraz zróżnicowanie narodowościowe i religijne Rzeczypospolitej Obojga Narodów • ocenia panowanie Zygmunta Augusta 	
5. Kultura polskiego odrodzenia	<ul style="list-style-type: none"> • wpływ sytuacji gospodarczej na rozwój polskiej kultury i sztuki w XVI w. • oddziaływanie włoskiego renesansu na rozwój odrodzenia na terenach Rzeczypospolitej • najwybitniejsze polskie dzieła renesansowe 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza-Modrzewskiego, Mikołaja Kopernika • podaje główne cechy kultury polskiego odrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Macieja z Miechowa, Marcina Kromera, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Reja, Szymona Szymonowica, Andrzeja Frycza Modrzewskiego • uzasadnia, dlaczego XVI w. w Polsce nazywa się złotym wiekiem • wskazuje wpływy włoskiego renesansu na kulturę polską • wymienia przykładowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przedstawicieli polskiego renesansu i omawia ich największe osiągnięcia • omawia cechy architektury renesansu na przykładzie zabytków w Polsce • charakteryzuje literaturę polskiego odrodzenia i jej znaczenie dla rozwoju języka polskiego • omawia rozwój szkolnictwa w czasach odrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób działalność królowej Bony przyczyniła się do rozwoju polskiej gospodarki i kultury • tłumaczy znaczenie ogłoszenia teorii heliocentrycznej Mikołaja Kopernika i porównuje ją z systemem geocentrycznym • wskazuje renesansowe elementy krakowskiego Wawelu • wymienia kolekcję 	

			dzieła sztuki renesansowej w Polsce oraz w swoim regionie		arrasów Zygmunta Augusta jako przykład sztuki renesansowej	
Tajemnice sprzed wieków – Gdzie pochowano Mikołaja Kopernika?	<ul style="list-style-type: none"> • badania historyków i archeologów • odkrycie krypty w katedrze we Fromborku w 2005 r. • znalezienie miejsca pochówku Mikołaja Kopernika 				<ul style="list-style-type: none"> • wymienia hipotezy dotyczące miejsca pochówku Mikołaja Kopernika • tłumaczy, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcy interesowali się poszukiwaniami grobu Mikołaja Kopernika • wyjaśnia udział bibliologów w potwierdzeniu tożsamości Mikołaja Kopernika 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zasady współpracy historyków, archeologów, kryminologów i genetyków podczas poszukiwań grobu Mikołaja Kopernika
6. Kraj wielu wyznań	<ul style="list-style-type: none"> • wieloreligijna tradycja państwa Jagiellonów • rozwój protestantyzmu w Rzeczypospolitej Obojga Narodów • szkolnictwo protestanckie w Polsce • bracia polscy i zasady ich wiary • realizacja uchwał soboru trydenckiego w Rzeczypospolitej • działalność Piotra Skargi • unia brzeska i jej skutki • konfederacja warszawska i jej znaczenie • terytorialne rozmieszczenie grup wyznaniowych w Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: bracia polscy, konfederacja, grekokatolicy • wyjaśnia, kim byli arianie 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1570 r., 1573 r., • przedstawia dokonania postaci: Jana Łaskiego, Faustyna Socyna, Piotra Skargi, Stanisława Hozjusza • wskazuje tereny zamieszkałe przez katolików, prawosławnych, luteran, kalwinistów i arian 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1596 r., 1602 r. • charakteryzuje rozwój kontrreformacji w Polsce • przedstawia postanowienia ugody sandomierskiej i konfederacji warszawskiej • ocenia znaczenie konfederacji warszawskiej dla sytuacji protestantów w Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, w jaki sposób reformacja wpłynęła na rozwój kultury polskiej • omawia wkład arian w rozwój nauki i szkolnictwa • porównuje przebieg reformacji i kontrreformacji w Europie Zachodniej z działalnością tych ruchów na ziemiach polskich • wyjaśnia, dlaczego poglądy braci polskich zostały uznane za zbyt radykalne i były zwalczane przez przedstawicieli innych wyznań 	

7. Pierwsi królowie elekcyjni	<ul style="list-style-type: none"> • przebieg i skutki pierwszego bezkrólewia • elekcja i ucieczka Henryka Walezego • okoliczności wyboru na króla Stefana Batorego • wojna o Inflanty 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1572 r., 1573 r. • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja, interreks, sejm elekcyjny, sejm koronacyjny, artykuły henrykowskie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1575 r., 1577 r., 1582 r. • poprawnie posługuje się terminami: sejm konwokacyjny piechota wybraniecka, <i>pacta conventa</i> • przedstawia dokonania postaci: Jakuba Uchańskiego, Henryka Walezego, Anny Jagiellonki, Stefana Batorego, Jana Zamoyskiego • wskazuje na mapie: Inflanty, Połock, Psków, Smoleńsk • omawia okoliczności pierwszych wolnych elekcji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia pierwszych królów elekcyjnych i charakteryzuje ich panowanie • omawia główne założenia artykułów henrykowskich oraz dokumentu <i>pacta conventa</i> • przedstawia znaczenie bezkrólewia po śmierci Zygmunta Augusta 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia rolę Jana Zamoyskiego w elekcji Stefana Batorego na króla Polski • określa wpływ pierwszych wolnych elekcji na ukształtowanie ustroju Rzeczypospolitej • charakteryzuje przebieg i skutki wojny polsko-moskiewskiej o Inflanty • ocenia panowanie Stefana Batorego 	
Rozdział VI: Wiek wojen						
I. Angielska monarchia parlamentarna	<ul style="list-style-type: none"> • rządy Tudorów w Anglii • przyczyny konfliktu między angielskim królem a parlamentem • przebieg i skutki wojny domowej w Anglii • rola Olivera Cromwella w polityce republiki angielskiej • podbój Irlandii, uzależnienie Szkocji i powstanie Wielkiej Brytanii 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: gentry, purytanie, rojaliści, restauracja monarchii • podaje co najmniej jedną przyczynę wojny domowej w Anglii • rozumie pojęcie monarchii parlamentarnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1649 r., 1660 r., 1679 r. • przedstawia dokonania postaci: Henryka VIII, Elżbiety I, Karola I, Olivera Cromwella, Karola II Stuarta, Wilhelma Orańskiego • charakteryzuje ustrój monarchii parlamentarnej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok uchwalenia Aktu Nawigacyjnego – 1651 • podaje przyczyny konfliktu króla Karola I z parlamentem • wymienia przedstawicieli zasiadających w angielskiej Izbie Gmin oraz w Izbie Lordów • omawia przyczyny wojny domowej w Anglii 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia dokonania Olivera Cromwella dla ukształtowania się monarchii parlamentarnej w Anglii • wyjaśnia, kim byli ojcowie pielgrzymi i podaje, jakie święto upamiętnia ich przybycie do Ameryki • określa skutki uchwalenia Aktu nawigacyjnego • przedstawia kolejne etapy kształtowania się angielskiej monarchii parlamentarnej 	

<p>2. Monarchia absolutna we Francji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wojna trzydziestoletnia • rola kardynała Richelieu w kształtowaniu monarchii absolutnej we Francji • ustroj monarchii absolutnej na przykładzie państwa pod panowaniem Ludwika XIV • merkantylizm i jego znaczenie dla gospodarki Francji • wpływ władzy absolutnej na rozwój nauki, kultury i architektury 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: monarchia absolutna, merkantylizm • definiuje pojęcie monarchii absolutnej • wymienia co najmniej jedną cechę gospodarki merkantylistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania co najmniej trzech z wymienionych postaci: Ludwika XIV, Armanda Richelieu, Jeana Baptiste'a Colberta, Moliera, Pierre'a Corneille'a, Jeana Baptiste'a Racine'a • omawia rządy absolutne na przykładzie panowania Ludwika XIV • podaje przykładowe osiągnięcia kultury i sztuki francuskiej XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia działania kardynała Richelieu, które doprowadziły do stworzenia we Francji monarchii absolutnej • określa stosunek Ludwika XIV do innowierców • wyjaśnia, jaką rolę w walce z opozycją wobec rządów króla pełniła Bastylia • podaje zasady funkcjonowania merkantylizmu 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rozwój gospodarczy we Francji • porównuje monarchię absolutną z monarchią parlamentarną • charakteryzuje rozwój kultury i sztuki za panowania Ludwika XIV 	
<p>3. Początki rządów Wazów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • panowanie Zygmunta III Wazy • polityka wewnętrzna i zagraniczna • wojny polsko-szwedzkie w pierwszej połowie XVII w. • rola husarii w wojnach w XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: rokosz, husaria • podaje co najmniej jedną przyczynę konfliktu Zygmunta III ze szlachtą • wymienia przynajmniej jedną przyczynę i jeden skutek wojen polsko-szwedzkich 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z datą: 1605 r., 1627 r., 1629 r. • przedstawia dokonania postaci: Zygmunta III Wazy, Mikołaja Zebrzydowskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Koniecpolskiego • wskazuje na mapie tereny, na których toczyły się walki w czasie wojen polsko-szwedzkich 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności wyboru Zygmunta III Wazy na króla Polski • wskazuje pokrewieństwo Zygmunta III Wazy z Jagiellonami • wymienia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Zygmunta III Wazy • przedstawia sytuację innowierców oraz wpływ jezuitów w państwie rządzonej przez Zygmunta III Wazę • opisuje uzbrojenie husarii 	
<p>4. Konflikt z Rosją i Turcją</p>	<ul style="list-style-type: none"> • walki o tron w Rosji • wojna z Rosją • sytuacja na Zaporozżu i Kozaczyźnie • wojny z Turcją 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia co najmniej po jednej przyczynie wojen prowadzonych w pierwszej połowie XVII w. z Rosją i Turcją • poprawnie posługuje się terminami: dymitriady, Kozacy, kozaczyzna • wyjaśnia wydarzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Dzikie Pola, porohy, Zaporozże, ataman, sicz • wyjaśnia wydarzenia związane z latami: 1612 r., 1634 r. • przedstawia dokonania postaci: Borysa 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg i skutki walk o tron moskiewski w XVII w. • omawia przyczyny oraz przebieg wojen z Turcją w pierwszej połowie XVII w. • wymienia korzyści i zagrożenia wynikające 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rolę hetmanów Stanisława Żółkiewskiego i Jana Karola Chodkiewicza w bitwach pod Kluszyńem, Cecorą i Chocimiem • przedstawia sytuację militarną Rzeczypospolitej w pierwszej połowie 	

		związane z latami: 1610 r., 1620 r.	Godunowa, Wasyla Szujskiego, Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza <ul style="list-style-type: none"> • omawia sytuację Kozaków zamieszkujących Zaporozże • wskazuje na mapie Smoleńsk, Moskwę, Zaporozże 	z powstania kozaczyzny	XVII w.	
5. Powstanie kozackie	<ul style="list-style-type: none"> • pozycja Kozaków w Rzeczypospolitej • powstanie Chmielnickiego • interwencja rosyjska na Ukrainie • skutki wojny domowej na Ukrainie 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia co najmniej jedną przyczynę powstania kozackiego • wskazuje na mapie zasięg powstania Chmielnickiego • wie, kim był i czym zasłynął Bohdan Chmielnicki 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1648 r., 1651 r., 1667 r., 1686 r. • przedstawia dokonania postaci: Władysława IV, Jana Kazimierza, Bohdana Chmielnickiego, Tułaj-beja, Jeremiego Wiśniowieckiego • omawia pozycję społeczną i polityczną Kozaków w Rzeczypospolitej • przedstawia skutki powstania Chmielnickiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia związane z latami: 1654 r., 1658 r. • charakteryzuje sytuację Kozaków na Ukrainie • podaje przyczyny, przebieg i skutki wybuchu powstań kozackich na Ukrainie • wymienia postanowienia rozejmu zawartego w Hadziaczu • wskazuje na mapie ziemie przyłączone do Rosji na mocy pokoju wieczystego z 1686 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę Tatarów w wojnie Kozaków z wojskiem polskim • przedstawia zróżnicowanie religijne i działalność jezuitów na Ukrainie • porównuje uzbrojenie wojska zaporoskiego z wyposażeniem husarii 	
6. Potop szwedzki	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny i przebieg potopu szwedzkiego • przyczyny zwycięstw Szwedów • wojna partyzancka • śluby lwowskie Jana Kazimierza • uniezależnienie Prus • pokój w Oliwie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1655 r., 1656 r., 1660 r. • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew potopu szwedzkiego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Karola Gustawa, Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Augustyna Kordeckiego, Stefana Czarnieckiego, Jerzego Rakoczego • wymienia przyczyny i skutki najazdu Szwedów na Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności najazdu Szwedów na Polskę • omawia kolejne etapy potopu szwedzkiego • wyjaśnia znaczenie podpisania traktatów welańsko-bydgoskich 	<ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie ataku Szwedów na klasztor jasnogórski dla przebiegu wojny polsko-szwedzkiej • ocenia postawę króla Jana Kazimierza podczas konfliktu polsko-szwedzkiego 	

7. Kryzys Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • konflikt polsko-turecki w drugiej połowie XVII w. • wojna domowa w Rzeczypospolitej • panowanie Jana III Sobieskiego • odsiecz wiedeńska • kryzys ustroju Rzeczypospolitej • wygnanie arian 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje wydarzenia związane z latami: 1673 r., 1683 r., 1699 r. • poprawnie posługuje się terminami: abdykować, Święta Liga, <i>liberum veto</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Jerzego Lubomirskiego, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego, Marii Kazimiery, Władysława Sycińskiego • lokalizuje na mapie miejsca bitew w czasie wojen Polski z Turcją • wskazuje przyczyny wojny z Turcją w drugiej połowie XVII w. • omawia znaczenie bitwy pod Wiedniem z 1683 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje politykę dynastyczną Jana Kazimierza i wskazuje przyczyny jego abdykacji • omawia przebieg bitwy pod Chocimiem w 1673 r. • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki odsieczy wiedeńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje okoliczności elekcji Jana III Sobieskiego • wyjaśnia, na czym polegał kryzys Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVII w. • ocenia znaczenie zastosowania <i>liberum veto</i> w celu zerwania sejmu 	
Tajemnice sprzed wieków – Kto zwyciężył pod Wiedniem?	<ul style="list-style-type: none"> • spory historyków dotyczące odsieczy wiedeńskiej • przygotowania do wyprawy wojska polskiego pod Wiedeń • przebieg bitwy z armią turecką • Jan III Sobieski zwycięzcą pod Wiedniem • echa sukcesu wojsk Jana III Sobieskiego w Europie 				<ul style="list-style-type: none"> • wymienia dowódców biorących udział w bitwie z Turkami • wyjaśnia przyczyny niezadowolenia cesarza Austrii z triumfu Jana III Sobieskiego • omawia przygotowania armii polskiej do wyprawy pod Wiedeń 	
8. Kultura baroku i sarmatyzmu	<ul style="list-style-type: none"> • idee kultury barokowej • wzorce architektury epoki baroku – kościół Il Gesú i pałac w Wersalu • wybitni twórcy literatury baroku • dzieła sztuki barokowej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: barok, makaronizmy, portret trumienny, sarmatyzm • omawia cechy charakterystyczne dla architektury epoki baroku 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania co najmniej pięciu z wymienionych postaci: Jana Sebastiana Bacha, Jerzego Fryderyka Haendla, Antonia Vivaldiego, Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Chryzostoma Paska, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy charakterystyczne rzeźby barokowej • omawia tematykę dominującą w malarstwie i rzeźbie epoki baroku • charakteryzuje polską literaturę barokową 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje związek sztuki barokowej z kontrreformacją • przedstawia cechy charakterystyczne kultury sarmackiej • opisuje typowy strój polskiej szlachty z XVII w. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • porównanie kultury i sztuki barokowej w Polsce do kultury i sztuki barokowej na zachodzie Europy • sarmatyzm		Wespazjana Kochanowskiego, Wacława Potockiego <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje kościół Il Gesú i Wersal jako wzorcowe budowle w stylu barokowym • omawia cechy charakterystyczne sztuki barokowej w Polsce (z uwzględnieniem swojego regionu)			
--	--	--	---	--	--	--

Autor: Zofia Heppner